

На гірці Володимира

Фото: Юрія ШКОДИ

ДУХОВНІСТЬ, РЕЛІГІЯ, КНИГА

Із ініціативи Державного комітету телебачення і радіомовлення та Національної парламентської бібліотеки України 24 липня відбулася урочиста презентація книжкової виставки, присвяченої 1025-річчю хрещення Київської Русі.

с. 2

В ГОСТЯХ У ФІЛЬМУ «ТІНІ ЗАБУТИХ ПРЕДКІВ»

У місті Верховині на Івано-Франківщині, де відбувались зйомки багатьох сцен, діє музей фільму і живуть справжні актори – місцеві мешканці, які були задіяні в масових сценах і озвучували фільм гуцульськими співанками.

с. 11

ХРЕЩЕННЯ У КВІТКОВИХ КОМПОЗИЦІЯХ

На Співочому полі Печерського ландшафтного парку, що в Києві, відвідувачів приваблює виставка квітів, присвячена відзначенню 1025-річчя хрещення Київської Русі.

с. 15

Відзначення 1025-річчя хрещення Русі – важливий етап укріплення поваги до нашої тисячолітньої історії

1025-річчя хрещення Русі – визначна подія для всіх громадян. Це свято, яке об'єднує нас навколо справжніх духовних цінностей і є важливим етапом укріплення поваги до нашої тисячолітньої історії. Про це 24 липня на брифінгу під час урядового засідання сказав міністр культури України Леонід Новохатько.

«Вибір християнства як державної релігії, зроблений князем Володимиром, на багато століть уперед визначив цивілізаційний шлях розвитку країни, зробивши Київську Русь активним європейським партнером. І багато тих речей, які сьогодні ми сприймаємо як належне, в тому числі і у моральному відношенні, були визначені саме з прийняттям християнства», – підкреслив Леонід Новохатько.

Міністр повідомив про проведені ремонтно-реставраційні роботи з впорядкування об'єктів, пов'язаних з історією християнства, та готовність пам'яток сакрального мистецтва до прийому гостей.

«Завершені роботи на основних об'єктах. У Національному Києво-Печерському історико-культурному заповіднику здійснено ремонтно-реставраційні роботи Великої Лаврської дзвіниці, келій, трапезного храму; відремонтовано

Міністр культури України Леонід Новохатько

дзвіниці Михайлівського Золотоверхого монастиря; браму Свято-Іллінської церкви, дзвіницю Свято-Фролівського жіночого монастиря, трапезну церкву Свято-Фролівського жіночого монастиря. Завершено роботи у Катерининській церкві Чернігова, яка є навіть давнішою,

ніж Софія Київська», – розказав Леонід Новохатько.

Міністр подякував Київській міській державній адміністрації за підготовку до свята, звернувши особливу увагу на відновлення і реставрацію пам'ятника Магдебурзького права, який ще називають «Нижній пам'ятник хрещення Русі». Сьогодні тут відновлені сходи, вхідна арка, колона.

Леонід Новохатько зазначив, що в цілому святкування хрещення Русі є хорошим приводом звернути особливу увагу на пам'ятки архітектури: «Є привід і логіка звернути особливу увагу на пам'ятники давньоруської доби на території України, у Києві, на місці хрещення», – сказав він.

Міністр назвав основні заходи, які відбуватимуться за участю глави держави та Всеукраїнської ради церков і релігійних організацій.

Так, 26 липня у Національному культурно-мистецькому та музейному комплексі «Мистецький арсенал» відкривається масштабна культурно-мистецька виставка «Велике і величне» – безпрецедентне явище в історії незалежної України. Цей проект стане центральною подією офіційної програми відзначення 1025-річчя хрещення Київської Русі.

1000 творів українського мистецтва із колекцій 35 провідних музеїв України вперше зібрані в проект такого експозиційного обсягу.

«Окрасою виставки є рідкісні авторські ікони Самбірської школи доби Ренесансу (колекція музею «Дрогобиччина») з Церкви Святого Юра в Дрогобичі, яку всього місяць як внесено до списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. А також знайдені у 2008 році на території Херсонеса античні фрески кінця II – початку III ст. н.е., які вперше можна буде побачити за межами заповідника «Херсонес Таврійський», що також внесено до списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО», – підкреслив Леонід Новохатько.

Також міністр повідомив про урочисту асамблею у Національному палаці мистецтв «Україна»: «Це спільний захід, який поєднує представників держави і представників усіх конфесій духовним мистецтвом».

Довідково

Указом Президента України День хрещення Київської Русі-України є державним святом з 2008 року (відзначається 28 липня в день пам'яті Св. Володимира).

Духовність, релігія, книга

Із ініціативи Державного комітету телебачення і радіомовлення та Національної парламентської бібліотеки України 24 липня у приміщенні Національної парламентської бібліотеки відбулася урочиста презентація книжкової виставки, присвяченої 1025-річчю хрещення Київської Русі.

Її відкрили заступник міністра культури України Віктор Балюрко, який оголосив вітальне слово міністра культури України Леоніда Новохатька з приводу знакової культурологічної події напередодні великого християнського свята на Русі; перший заступник голови Державного комітету телебачення і радіомовлення України Анатолій Мураховський, який анонсував кілька нових книжкових видань, що побачили світ за програмою «Українська книга» напередодні події та голова Синодального відділу Української православної церкви «Церква і культура» ігумена Серафима, котра зазначила, що 2013-й є не лише роком 1025-ліття хрещення Київської Русі, а й роком 1150-літньої місії святих князів Кирила і Мефодія та 900-літтям від дня створення Нестором Літописцем «Повісті временних літ».

Як відзначила ігумена Серафима у своїй вітальній промові, ми зібралися сьогодні, напередодні великого християнського, православного свята для того, щоб вклонитися книзі, вклонитися подвигу тих, хто створює її. Адже сьогодні – це велика загальнодержавна справа і надзвичайно приємно, що відповідні державні інституції допомагають книзі вийти

Презентація книжкової виставки, присвяченої 1025-річчю хрещення Київської Русі

у світ. І це надихає нас, це привід до оптимізму: «Ми віримо, що книга воскресне, ми віримо, що країна завжди йтиме поруч із вами, шановні наші видавці...»

Із приводу знакової події до присутніх звернулася генеральний директор НПБУ Тамара Вилеганіна, яка наголосила на великому значенні державної програми «Українська книга» для подальшого розвитку бібліотечних фондів, для духовного відродження нації. Голова

Департаменту книговидавництва Держтелерадіо Олексій Кононенко, який головував на урочистій церемонії відкриття виставки, запросив усіх присутніх зблизька ознайомитися зі стендами, що вмістили дев'яносто шість видань понад сорока видавців.

Відбулася також презентація кількох книг, виданих за програмою «Українська книга» упродовж останніх років. Державне спеціалізоване видавництво

«Мистецтво» в особі директора Ніни Прибєги та члена редакційної ради видавництва Володимира Кривошея представили надруковану на цьому тижні книгу пам'яті «Зруйновані храми і монастирі України». Директор видавництва «Либідь» Олена Бойко презентувала кілька нових книжок, що побачили світ останнім часом у видавництві, зокрема книгу професора Дмитра Степовика «Історія української ікони X–XX століть», з історії церкви «Українська обитель святого Кирила» та «Ангели Врубеля». Директор харківського видавництва «Фоліо» Олександр Красовицький анонсував нове оригінальне видання «Української Православної енциклопедії», що побачило світ російською мовою. А директор видавництва «Самміт-книга» Іван Степурін презентував ошатно видану, добре проілюстровану книгу Сергія Саннікова «Популярна історія християнства», що стала переможцем однієї з номінацій на минулорічному книжковому форумі країн СНД.

На виставці у Національній парламентській бібліотеці України вітчизняні видавництва «Либідь», «Мистецтво», «АДЕФ-Україна», Інформаційно-аналітична агенція «Наш час», «Фоліо» та інші, до 1025-річчя хрещення Київської Русі представлені увазі відвідувачів книги про духовність і релігію, культурологічні, краєзнавчі видання про історію, традиції та розвиток християнства в Україні.

Олександр БАКУМЕНКО

Спільним виставковим проектом, присвяченим Рафаїлу Заборовському, в Софії Київській розпочали святкові заходи, присвячені 1025-річчю хрещення Русі

Напередодні відзначення ювілейної дати – 1025-річчя хрещення Русі – у Національному заповіднику «Софія Київська» урочисто презентовано дві виставки: «Українська ікона XVI–XVIII ст. (із приватних колекцій)» та «Рафаїл Заборовський, митрополит Київський, Галицький і всієї Малої Русі (1731–1747)». Перша відкриває широкому загалу іконописні твори доби бароко з приватних збірок. Друга, яка є спільним виставковим проектом Національного заповідника «Софія Київська» та Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника, вшановує пам'ять митрополита Рафаїла (Заборовського). Благословення Української православної церкви надало цій події особливого символічного значення.

В урочистостях взяли участь перший заступник міністра культури України Тимофій Кохан, голова Наглядової ради Національного заповідника «Софія Київська», академік НАН України Петро Толочко, голова учбового комітету при Священному Синоді УПЦ єпископ Ірпінський Климент, генеральний директор Національного заповідника «Софія Київська» Олена Сердюк

На відкритті виставки

та представники партнерів проекту (Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника, Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, Центрального державного історичного архіву України та київської галереї «НЮ АРТ»).

На відкритті виставки пролунав духовний спів у виконанні хору Київської духовної академії, а перед початком урочистої події у крипті собору Святої Софії

(на місці поховання видатного духовного діяча) владика Климент відслужив заупокійну літію по Рафаїлу (Заборовському), вшанувавши священну пам'ять київських митрополитів молитвою в цьому величному храмі.

Ім'я Рафаїла (Заборовського) є знаковим для Софії Київської. Саме за митрополита Рафаїла було зведено «Браму Заборовського» та завершено будівництво визначної архітектурної

пам'ятки Софійського ансамблю – Будинку митрополита. Рафаїл (Заборовський) – один із найславніших київських митрополитів, видатна історична постать та непересічна особистість. Наполегливість святителя дозволила Україні повернути її духовний статус – статус митрополії. Його діяльність, надзвичайно активна і плідна, проявилася в різних галузях. Поєднання двох виставок в один експозиційний проект дає можливість побачити, як вплинула праця митрополита Рафаїла на розбудову церков і монастирів, розвиток просвітництва, видавничої справи та образотворчого мистецтва в Україні.

В експозиції репрезентовано оригінальні речі митрополита: відреставрований ритуальний одяг з його поховання, старожитності та тогочасне церковне начиння (напрестольний хрест, дискос, елементи літургійного вбрання, Октоїх та Євангеліє XVIII ст.). До уваги глядачів представлені копії документів, писаних рукою Рафаїла Заборовського, копії листів до нього від імператриці Анни Іоанівни, а також грамот, наданих йому імператрицею Єлизаветою Петрівною. На виставці представлено її

величний портрет – копію роботи відомого художника Г. Антропова (кінець XVIII – початок XIX ст.). Особливий науковий інтерес представляє копія гравюри Григорія Левицького, сповнена таємничих алегорій, що досі не отримали належних інтерпретацій ученими-істориками.

Учасники урочистостей з нагоди відкриття надзвичайного виставкового проекту відчули справжнє піднесення від того, що історія української державності, нерозривно пов'язана з історією становлення православ'я, оживає не лише в архівних документах та спогадах, а і в справах сучасників. Копітка робота над проектом була належно оцінена першим заступником міністра культури України Тимофієм Коханом: «Організатори сьогоднішніх заходів роблять святу справу на підтвердження того, що Україна є, була і буде! Митрополит Рафаїл (Заборовський) – це людина, яка була справжнім патріотом, носієм віри, духовності та культури. Саме на таких особистостях базується українська державність, і саме вони творять її історію! Щиро дякую всім, хто долучився до цього визначного проекту. Давайте вірити, що ми достойні наших пращурів, яким ми зараз вклоняємось».

ІСТОРИЧНА ДОВІДКА

Рафаїл (Заборовський) (1676 р. – 22 жовтня 1747 р.) – митрополит Київський, Галицький і всієї Малої Русі. Народився на Галичині, у містечку Зборів. Батько – польський шляхтич, католик, матір – православна українка. При хрещенні наречений Михаїлом.

Студював словесність у польських училищах, продовжив науку в Київській та Московській слов'яно-греко-латинській академіях (в останній закінчив курс філософських і богословських наук). Пострижений у ченці митрополитом Рязанським Стефаном (Яворським), українцем за походженням, котрий був тоді протектором Московської академії. Певний час викладав у Москві риторику, згодом царським указом призначений обер-ієромонахом на флот.

1723 р. став архимандритом Тверського Калязіна монастиря з пожалуванням у звання асесора Св. Синоду. 1725 р. висвячений на єпископа Псковського і Нарвського і призначений членом Св. Синоду (з останньої посади звільнений у 1727 р.).

У 1731 р. отримав сан архієпископа і переведений до Києва. Тут він опікувався Київською академією, де зробив багато корисного для духовної освіти молоді. Саме за його клопотанням ректорам академії почали надавати сан архимандритів. Його ж турботами були відремонтовані всі старі академічні будівлі, а над шкільним мурованим корпусом, зведеним ще Іваном Мазепою, з'явився другий поверх із конгрегаційною Благовіщенською церквою. На відзнаку діяльності владика Рафаїла Київська академія в цей період почала іменуватись Києво-Могило-Заборовською.

Окрім архимандрії Братського академічного монастиря, домігся від Св. Синоду архимандрії для Пустинно-Миколаївської (1732 р.),

Золотоверхо-Михайлівської (1734 р.), Гамаліївської (1743 р.), Глухівської Петропавлівської і Лубенської Мгарської (1744 р.) обителів. У 1743 р. указом імператриці Єлизавети Петрівни було відновлено скасовану 1722 р. Київську митрополію; сталося це у відповідь на чолобитну очолюваного архієпископом Рафаїлом київського духовенства. Зіграло свою роль і відповідне клопотання фаворита цариці, графа О. Розумовського (українця за походженням). 1744 р. владика Рафаїл зустрічав імператрицю, котра прибула до Києва на богомілля – під час цього візиту, як відомо, відбулись закладини Андріївської церкви.

За Рафаїла (Заборовського) були проведені значні роботи у Софійському соборі та на його подвір'ї. Для головного вівтаря храму виготовили новий різьблений позолочений іконостас замість старого, що існував тут із часів Петра (Могили). У цьому грандіозному бароковому іконостасі особливу роль відігравали два храмові образи – ікона Св. Софії Премудрості Божої та ікона Семи Святителів.

Було завершено будівництво Будинку митрополита і відремонтовано Софійську дзвіницю. Справжнім шедевром української барокової архітектури стала побудована 1746 р. Брама Заборовського – західний парадний в'їзд на територію митрополичого подвір'я.

Помер владика Рафаїл 22 жовтня 1747 р. на 71 році життя і 30 листопада був похований у великому підземному склепі в Софійському соборі. 1936 р. під час археологічних розкопок поховання митрополита відкрили: в ньому виявили сакос, омофор, митру, параманд, палицю, різьблені кипарисові хрестики й шкіряне взуття. Дерев'яна труна була обита оксамитом та позументом.

Національний заповідник «Софія Київська»

Національний науково-дослідний реставраційний центр України: погляд у минуле

Ось уже 75 років тривають перегони з часом: фахівці реставраційної справи, об'єднані Національним науково-дослідним реставраційним центром України (ННДРЦУ), безперестанку змагаються з часом, аби зберегти культурне надбання нашої держави.

Сьогодні Національний реставраційний центр України – це масштабна організація, що об'єднує колектив професіоналів різного фаху – художників-реставраторів, хіміків, фізиків, біологів, рентгенологів, кліматологів і наукових співробітників інших напрямків. Окрім головної організації, що розташована в Києві, Центр має 3 філії – в Одесі, Харкові та Львові, де загалом працює близько 200 кваліфікованих художників-реставраторів. Місія Центру спрямована на збереження, реставрацію, консервацію та дослідження пам'яток і артефактів з усієї України. Це завдання, отримане ще від часів утворення, Центр зберіг упродовж 75 років свого існування.

Нині в Центрі однаково професійно розвинені усі напрями діяльності, необхідні для вдалої реставрації. Суто реставраційна та науково-дослідницька складові становлять нерозривну цілісність, оскільки будь-які реставраційні заходи ґрунтуються на детальному та усебічному дослідженні пам'ятки, вивченні її технічних і технологічних особливостей, стану збереження, історії побутування. Поєднання наукового підходу та реставраційної діяльності є нарізним принципом роботи Національного науково-дослідного реставраційного центру України.

Організація плідно співпрацює з музейними закладами. Фахівці Центру не лише вживають реставраційних заходів, але й надають співробітникам музейних закладів консультації щодо створення й підтримання належних умов зберігання, здійснюють обстеження експозиційних і фондових приміщень.

Реставраційний центр є стрижневою в країні установою з питань реставрації й консервації мистецьких цінностей. Центр регулярно влаштовує семінари-практикуми й конференції, присвячені актуальним питанням розвитку галузі.

Значною є виставкова діяльність Центру. Останні роки позначені великою кількістю мистецьких виставок, організованих головною організацією та її філіями. Усі ці виставкові проекти є особливими. Адже, окрім своєї головної функції – показати експонат як він є, вони також відкривають відвідувачу іншу сторону побутування твору, його

Урочисте відкриття конференції в Міському будинку вчителя

маловідому долю й стан збереженості до втручання художників-реставраторів. Подовжувати матеріальне життя цих своєрідних «послань у плящі» творчої душі – покликання, але також і щоденна й копітка робота художників-реставраторів. Скоротити дистанцію між глядачем та пам'ятками мистецтва в ювілейний рік поставив собі завданням Реставраційний центр. Цілим ви-

що перед нами постає Київ, який ми не можемо побачити, той Київ, що вже відійшов у минуле, а сліди його майже стерлися в сучасному міському ландшафті. Проте завдяки цим історичним і мистецьким реліктам можемо частково відродити атмосферу Подолу XVIII століття.

Колись ці предмети були не просто пам'ятками, не звичайною частиною міського

Експозиція виставки «Київські раритети...»

бухом значущих для реставраційної галузі подій був позначений травень 2013 року.

СТОЛИЧНІ РАРИТЕТИ

Нечасто вдається побачити твори, що, по праву належачи історії, прокладають шлях крізь час, породжують майже невимовний, а проте відчутний, живий зв'язок з глядачем. Саме до таких пам'яток належать три експонати виставки «Київські раритети XVIII ст. Нові відкриття. Історія, дослідження, реставрація», що була урочисто відкрита 16 травня в Національному музеї і триватиме до 30 вересня 2013 року.

Тривалий час рідкісні експонати перебували в музейних фондосховищах, аж поки не були реставровані фахівцями науково-дослідного відділу реставрації творів з металу Віктором Голубом, Олександром Головченко, Олександром Орицаком.

Дві скульптури – Феміди і Андрія Первозваного – і один барельєф із зображенням Перта I становлять осердя виставки. Вони складають єдиний ансамбль, що вражає своєю цілісністю.

Винятковість виставки «Київські раритети...» полягає в тому,

середовища, але й символами епохи. Статуя Андрія Первозваного, що була виготовлена київськими майстрами, увінчувала широковідомий фонтан «Самсон». Статуя Феміди та барельєф із зображенням Петра I були частиною фасадного оздоблення будинку Київського магістрату, який не зберігся до сьогоднішніх днів. Тож про ті часи нам лишилися як згадка ці пам'ятки – свідки давноминулих подій.

Художники-реставратори і куратори заходу доклали зусиль, щоб ці київські раритети стали справжнім відкриттям для кожного киянина і для всіх тих, кому важлива історія міста.

Відвідувачі на відкритті виставки «Минуле врятоване для майбутнього...»

РОЗМАЙТТЯ СПАДКУ МИНУЛОГО

Інша виставка, відкриття якої відбулося також у травні, має назву «Минуле, врятоване для майбутнього: відроджені святині національного історико-культурного надбання. До 75-річчя заснування ННДРЦУ». Ця виставка демонструє яскраві здобутки української реставраційної школи. Діяльність художників-реставраторів ННДРЦУ представлена на ній у всій її різноманітності. Понад 220 експонатів, кожен з яких має свою неповторну цінність, розташовано в затишних залах Національного музею Тараса Шевченка. Близько 60 музеїв надали твори, що колись були відреставровані фахівцями Реставраційного центру та його філій. Утім, це лише невелика частина скарбів, що пройшли через дбайливі руки художників-реставраторів за 75-річний період існування і функціонування ННДРЦУ.

Перш за все предмети різняться за групами зберігання. Тут відвідувачі знайдуть надзвичайні за технікою виконання твори з металу, дерева, скла і кераміки, тканини. Своєю красою їх приголомшать вкриті поліхромією скульптури, старовинні фоліанти, дивовижні естампи, ікони та твори олійного живопису. Ця виставка насправді вражає кількістю пам'яток, зібраних всього-на-всього в шести залах.

Без перебільшення можна стверджувати, що виставка поєднала кілька поколінь художників-реставраторів, які працювали в Центрі в різні часи. Показовою в цьому плані є картина Василя Дмитровича Поленова «На Тіверіадському (Генісаретському) озері» з Київського національного музею російського мистецтва, реставраційні роботи над якою згуртували плеяду талановитих художників-реставраторів, серед яких справжні метри реставрації – Федір Іванович Демидчук-Демчук і Лука Петрович Калениченко. А проте на виставці представлені й здобутки молодого покоління художників-реставраторів, що нещодавно приєдналися до колективу: Кириченка Данила Михайловича,

Левчик Іванни Іванівни, Хоростківського Ярослава Романовича та ін. Їх досягнення в реставраційній справі представлені на виставці поруч з роботами корифеїв Реставраційного центру Корвацької Ольги Олексіївни, Яценко Ганни Сергіївни, Когут Людмили Володимирівни, Волощук Ганни Герасимівни, Бичко Тетяни Анатоліївни, Безкровного Анатолія Павловича, Горишняк Ганни Костянтинівни та інших.

Світлина загального вигляду і окремих фрагментів пам'яток до або в процесі реставрації, що супроводжують кожний експонат, унаочнюють роботу художників-реставраторів. Вони демонструють вміння працювати з різними матеріалами, професійні навички, а також майстерність фахівців Центру.

Усі пам'ятки, представлені на виставці, є неперевершеними творами людського генія. Хист і талант як знаних митців, так і невідомих майстрів передано нам у спадок крізь віки. А сама виставка – це своєрідна подорож у часі по мистецьких теренах, здійснити яку можна до 4 жовтня 2013 року.

IX МІЖНАРОДНА КОНФЕРЕНЦІЯ

Крім заходів, призначених для широкого кола відвідувачів, ННДРЦУ організував та провів IX Міжнародну науково-практичну конференцію «Дослідження, консервація та реставрація музейних пам'яток: досягнення, тенденції розвитку». Вона згуртувала довкола себе художників-реставраторів, музейних працівників і наукову спільноту широкого профілю для вирішення нагальних питань реставрації.

Упродовж 5 днів наукова спільнота розглядала питання з етичних стандартів наукової реставрації, критеріїв оцінювання якості реставраційних робіт, нормативно-правової бази в галузі збереження, дослідження і реставрації рухомих пам'яток. На конференції було висвітлено міжнародний досвід реставрації рухомих пам'яток історії, випадки складної або суперечливої атрибуції й експертизи музейних експонатів.

Урочистості з нагоди 75-річчя Реставраційного центру – це лише проміжна віха нашого шляху. Співробітники ННДРЦУ вже працюють над новими проектами, які так само дивуватимуть магією повернення часу назад. Тож чекайте на новини на нашому сайті restorer.kiev.ua

Науковий інформаційно-видавничий відділ
Національного науково-дослідного реставраційного центру України

Цінні пам'ятки сакрального мистецтва

У приміщенні корпусу № 4 Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника в рамках святкування 1025-річчя хрещення Русі відкрилася виставка «Спаси й сохрани».

Представлено понад 80 пам'яток церковного мистецтва XIV–XX ст. з колекції заповідника – старовинні ікони, хрести, Євангелія в урочистих срібних із золоченням оправах, вишукані літургійні тканини, гаптовані срібними та золотими нитками.

«Назву виставки – «Спаси й сохрани», – обрали не випадково: слова молитви, що написані на натільних православних хрестах, близькі кожній християнській душі та якнайкраще передають ставлення людини до Бога, – говорить генеральний директор Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника Любомир Михайлина.

– Епохальна подія – хрещення Русі – відкрила нову історичну добу в житті нашого народу та визначила духовний напрям його розвитку.

З цього часу у внутрішньому світі людини і мистецьких творах найголовнішими стали святі образи Сина Божого Ісуса Христа, Пресвятої Богородиці та Чесного Хреста Господнього, що мають багатовікову традицію шанування. На виставці вони представлені в унікальних пам'ятках сакрального мистецтва XIV–XX ст.

Хрест – головний символ християнської віри, який у церковних піснях іменується Хранителем усього Всесвіту і є окрасою церкви. Він представлений у розмаїтті своїх форм і матеріалів.

Пам'ятки сакрального мистецтва – ікони, вироби художнього металу та гаптовані речі церковного вжитку, що експонуються, гідно представляють духовне й мистецьке надбання минулого та свідчать про спадкоємність християнської традиції, витоки якої сягають глибини віків».

Любомир Михайлина і Валентина Колпакова на відкритті виставки

«Відкриття виставки «Спаси й сохрани», – важлива подія, яка привертає увагу людей до стану архітектурних комплексів, культових споруд та провідного духовного центру православ'я», – додав заступник голови Українського товариства охорони пам'яток історії та культури Микола Пархоменко.

«Ми представили цінні пам'ятки з національної історико-культурної спадщини заповідника. Постійно оновлюємо і демонструємо наші культурні багатовікові цінності, показуємо все більше творів сакрального мистецтва, пам'яток історії, культури. Робимо це для того, щоб народ більше знав, бачив і розумів, наскільки багатою є історія культури наших предків.

Ми розміщуємося в Києво-Печерській лаврі на святій землі, яка пов'язана з прийняттям християнства. Тому експозиція

показує його розвиток на теренах нашої держави.

Дякую реставраторам, які провели титанічну роботу з відновлення мистецьких творів, що зберігаються у фондах заповідника», – зазначила заступник начальника науково-дослідного відділу історії Києво-Печерської лаври та заповідника Ірина Шульц.

На виставці вражають різноманітні за своїм призначенням хрести – благословенні, напрестольні, воздвизальні, що входили до сакрального простору храму. Цікаво, що воздвизальним хрест називали тому, що його ставили виключно на свято Воздвиження Хреста на престолі, в інші свята він складався у ризницю.

Також можна побачити стародавні реліквії, пов'язані з визначними історичними подіями та іменами святих осіб. Представлені хрести, що нагадують про прийняття православ'я у 988 році. Унікальним є хрест, на якому міститься зображення князя Володимира – Хрестителя Русі. А також ще один, датований XVII ст., із Десятинної церкви, першої кам'яної церкви, яка була побудована в Київській Русі.

Не оминати увагою різьблений кипарисовий хрест афонської роботи, який належав священномученику Макарію, митрополиту Київському, вбитому татарами в 1497 році на шляху до Києва. З ім'ям преподобного Сергія Радонезького пов'язаний дерев'яний хрест XIV ст., яким чудотворець благословив князя Дмитра Донського

напередодні Куликовської битви з ханом Мамаєм у 1380 році.

До початку витоків християнства належить хрест, який є хранителем Всесвіту і краси церковної, саме такий напис представлений на покрові, шитому перлами у XVIII ст.

Образ Христа, Небесного Царя і Владики, знайшов своє втілення в таких іконографічних типах, як «Христос Вседержитель», «Христос Великий Архієрей».

Надзвичайно багатими є списки чудотворних Богородичних ікон. Один із залів представляє образ Божої Матері не лише в іконах, а й у творах шитва. Тут можна відчуті ставлення людей саме до Богородиці, її значення в їхньому житті. Покровителька і заступниця роду людського постає в образах Києво-Печерської, Почаївської, Куп'ятницької, Іллінської, Чернігівської, Дехтярівської Божої Матері.

Відвідувачі не проходили повз двох образів – Богородиці та Ісуса Христа, виконаних на карбованих мідних листах. Їх атрибутували як ікони з давнього іконостасу з Хрестовоздвиженської церкви.

Зачаровує своєю красою знаменита дарохранильниця з Успенського Собору, датована 1906 р., яка була однією з трьох унікальних великих дарохранильниць, виготовлених у Російській імперії. Одна зберігалася в Казанському соборі у Санкт-Петербурзі, друга – в Храмі Христа Спасителя в Москві, а третя – з Київського Успенського собору.

Дарохранильниця. 1906 р.

Дарохранильниця уособлює торжество православ'я на наших землях. Важить вона понад 40 кілограмів. До речі, роботу над нею (реставратор Віталій Курлов) закінчили лише цими днями. Після оновлення розкрилася вся краса форм та символіка цінного експонату. З усіх сторін можна чітко побачити ангелів, євангелістів, святих.

Співробітник Московського музею давньоруської культури і мистецтва імені Андрія Рубльова Яна Зеленіна сказала: «У нашому музеї немає ікон, за деяким виключенням – лише пізні ікони XIX ст., які походять з України. Тому для мене огляд такої чудової виставки – пізнавальний. Тут багато цікавих іконографій, яких немає в Росії. Дуже гарні списки з чудотворних ікон.

Кожен мій приїзд до Києво-Печерського заповідника – це завжди відкриття якихось нових пам'яток. Ця виставка є яскравою подією, яка доносить образ української ікони».

Ірина Шульц додала: «Побачивши ці пам'ятки, можна зрозуміти їхню істинну цінність та значення для історії нашої культури і розвитку мистецтва».

Аліна ОНОПА
Фото авторки

«Богородиця з немовлям». 1863 р.

Ірина Шульц розповідає про експонати